НАУКОВА РОБОТА

СОЦІАЛЬНИЙ АУДИТ ДІЯЛЬНОСТІ ГРОМАДСЬКИХ ОБ’ЄДНАНЬ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ

2019

АНОТАЦІЯ

Актуальність роботи полягає у тому, що Важливою умовою розвитку демократичних держав є становлення і розгортання систем суспільних інститутів, що утворюють та об'єднують громадське суспільство. Цими суспільними інститутами є громадські організації. Основною метої їх заснування та діяльності яких вплив на розвиток суспільства. За останні п'ять років кількість існуючих громадських об'єднань в Україні зросла вдвічі, що актуалізує проблеми ефективного регулювання їх діяльності з боку держави. За умов сучасних децентралізаційних процесів, питання регулювання діяльності таких суб'єктів громадянського суспільства як громадські об'єднання є прерогативою, в першу чергу, регіональних та місцевих органів влади.

Мета: визначити напрями оптимізації регулювання діяльності громадських об'єднань в Україні.

Об'єкт дослідження: громадські об'єднання Запорізької області.

Предмет дослідження: соціальний аудит діяльності громадських об'єднань Запорізької області.

Завдання: уточнити зміст основних понять: «соціальний аудит», «громадське об'єднання»; дослідити стан наукової розробки проблеми соціального аудиту діяльності громадських об'єднань в Україні; визначити сутність та принципи регулювання діяльності громадських об'єднань в Україні; дослідити особливості соціального аудиту як інструменту регулювання діяльності громадських об'єднань в Україні; обґрунтувати емпіричний метод дослідження проблеми соціального аудиту діяльності громадських об'єднань Запорізької області; проаналізувати результати соціологічного дослідження; розробити практичні рекомендації щодо оптимізації діяльності громадських об'єднань в Україні.

Методи дослідження: загальнонаукові (аналіз, синтез, абстрагування, узагальнення, індукція, дедукція), соціологічні (аналіз документів, контент-аналіз), методи математичної статистики (візуалізація даних, визначення базових статистик).

Новизна дослідження: визначено недоліки та напрями вдосконалення існуючої системи реєстрації громадських громадських об'єднань в Україні.

Ключові слова: аудит, соціальний аудит, громадське об'єднання, громадська організація, громадська спілка, Запорізька область.

ЗМІСТ

ВСТУП 4
РОЗДІЛ 1. МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОГО АУДИТУ ДІЯЛЬНОСТІ ГРОМАДСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ 6
1.1. Уточнення змісту основних понять: «соціальний аудит», «громадське об'єднання» 6
1.2. Стан наукової розробки проблеми соціального аудиту діяльності громадських об'єднань в Україні 8
РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОГО АУДИТУ ДІЯЛЬНОСТІ ГРОМАДСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ 12
2.1. Сутність та принципи регулювання діяльності громадських об'єднань в Україні 12
2.2. Особливості соціального аудиту як інструменту регулювання діяльності громадських об'єднань в Україні 14
РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОГО АУДИТУ ДІЯЛЬНОСТІ ГРОМАДСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ 17
3.1. Аналіз результатів соціологічного дослідження соціального аудиту діяльності громадських об'єднань Запорізької області 17
3.3. Напрями оптимізації використання соціального аудиту як інструменту регулювання діяльності громадських об'єднань в Україні 26
ВИСНОВКИ 28
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ 30
ДОДАТКИ 32

ВСТУП

Актуальність дослідження.

Важливою умовою розвитку демократичних держав є становлення і розгортання систем суспільних інститутів, що утворюють та об’єднують громадське суспільство. Цими суспільними інститутами є громадські організації. Основною метої їх заснування та діяльності яких вплив на розвиток суспільства. За останні п’ять років кількість існуючих громадських об’єднань в Україні зросла вдвічі, що актуалізує проблеми ефективного регулювання їх діяльності з боку держави. За умов сучасних децентралізаційних процесів, питання регулювання діяльності таких суб’єктів громадянського суспільства як громадські об’єднання є прерогативою, в першу чергу, регіональних та місцевих органів влади.

Проблемна ситуація.

Згідно з проведеним опитуванням громадської думки [11] в 2018 році не більше 8% українців віком від 18 років активну участь бере участь в роботі громадських організацій України. Як правило, це пов’язано, по-перше, з песимізмом і зневірою в здатність на щось впливати. По-друге, серед безлічі офіційно зареєстрованих організацій є так звані «мертві душі» – об'єднання, союзи, що існують тільки на папері. За статистикою, громадських об'єднань в Запорізькій області більше 4000 одиниць (http://rgo.informjust.ua), проте, згідно з принципом Парето, тільки 20% з них приносять користь суспільству, а не тільки членам цих організацій, в обсязі мінімум 80%. Подолати такі установки і такий стан справ – виклик, що стоїть перед українською владою, зокрема, і суспільством, в цілому. Є підстави вірити, що відповіддю на нього може стати соціальний аудит діяльності громадських об’єднань. Його метою постає встановлення відповідності діяльності громадських об’єднань та інших соціальних інститутів, інтересам громадян і задачам соціальної політики, а також формування пропозицій відносно досягнення цієї відповідності.

Об'єкт.

Громадські об'єднання Запорізької області.

Предмет.

Соціальний аудит діяльності громадських об'єднань Запорізької області.

Мета.

Визначити напрями оптимізації регулювання діяльності громадських об'єднань Запорізької області.

Завдання:

– уточнити зміст основних понять: «соціальний аудит», «громадське об'єднання»;

– дослідити стан наукової розробки проблеми соціального аудиту діяльності громадських об'єднань в Україні;

– визначити сутність та принципи регулювання діяльності громадських об'єднань в Україні;

– дослідити особливості соціального аудиту як інструменту регулювання діяльності громадських об'єднань в Україні;

– обґрунтувати емпіричний метод дослідження проблеми соціального аудиту діяльності громадських об'єднань Запорізької області;

– проаналізувати результати соціологічного дослідження;

– розробити практичні рекомендації щодо оптимізації діяльності громадських об'єднань в Україні.

Гіпотеза дослідження.

Першочерговим змістом соціального аудиту діяльності громадських об'єднань є пошук невідповідностей чи помилок у звітній / статутній документації. Чим більше некомпетентність осіб, що приймають рішення про реєстрацію громадського об'єднання, тим більше обсяг помилок та порушень у звітній / статутній документації громадської організації чи спілки.

Структура роботи.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури, додатків.

РОЗДІЛ 1
МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОГО АУДИТУ ДІЯЛЬНОСТІ ГРОМАДСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ

1.1. Уточнення змісту основних понять: «соціальний аудит», «громадське об'єднання»

Для визначення терміну «соціальний аудит» проаналізуємо зміст поняття «аудит». «Аудит» в перекладі з латинської означає «слухати», у свою чергу поняття «аудитор» - «той, хто слухає». В цілому аудит розуміється як процес, за допомогою якого компетентний незалежний фахівець накопичує та оцінює інформацію для визначення та висловлення думки щодо ступеня та її відповідальності встановленим критеріям [1, с. 6].

Згідно з Законом України «Про аудиторську діяльність», аудит – це послуга з перевірки даних … обліку і показників .. звітності та/або консолідованої ... звітності юридичної особи … з метою висловлення незалежної думки аудитора про її відповідність в усіх суттєвих аспектах вимогам національних положень (стандартів) … обліку, міжнародних стандартів … звітності або іншим вимогам [5].

Людина, яка виступає фахівцем у сфері надання відповідних послуг називається аудитором. Аудитором зазвича є фізична особа, яка підтвердила кваліфікаційну придатність до провадження аудиторської діяльності, має відповідний практичний досвід та включена до Реєстру аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності [5].

Окремим видом аудиту є так званий соціальний аудит. Згідно з М. Мазуриком, соціальний аудит – це різновид соціального контролю, сутність якого полягає у способі оцінки і контролю стану соціальних відносин та рівня соціальної відповідальності бізнесу, влади, громадського суспільства в будь-якій сфері діяльності [8, с. 108].

Атрибутивною характеристикою, що відокремлює соціальний аудит від усіх інших видів фінансового аудиту, на думку О. Шулус, є те, що предметом соціального аудиту є соціально-економічні відносини. В умовах соціальної економіки соціальний аудит виступає в якості ефективного інструменту регулювання та управління підприємством, огранізацією або іншою установою [19, с. 41].

Так соціальний аудит є формою обстеження, метою якого є визначення стану розвитку, на якому знаходиться організація: чи дісно вона реалізувала, те що бажала виконати; чи найкращим чином вона використовує свої ресурси; чи зберігає свою автономію і надбання; чи здатна реалізувати те, що вона хоче досягти; чи знає, як уникнути ризиків [19, с. 111].

Отже, під соціальним аудитом ми будемо розуміти певну соціальну технологію оцінки та контролю стану соціальних відносин, рівня соціальної відповідальності бізнесу, влади, громадянського суспільства в будь-якій сфері діяльності. Наступне термін «громадське об’єднання». На шляху до сталого розвитку, ефективності та якості стоїть участь громади у суспільній діяльності. Одним із проявів такої діяльності виступають громадські об’єднання. Закон України «Про громадські об’єднання» чітко містить визначення необхідних нам понять [6].

Громадське об'єднання – це добровільне об'єднання фізичних осіб та/або юридичних осіб приватного права для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних, та інших інтересів. В залежності від того, хто виступає ініціатором створення громадського об’єднання, видіяють громадські організації та громадські спілки. Громадська організація – це громадське об'єднання, засновниками та членами (учасниками) якого є фізичні особи. Громадська організація – є об'єднанням громадян для задоволення та захисту своїх законних соціальних, економічних, творчих, вікових, національно-культурних, спортивних та інших спільних інтересів.

Громадська спілка – це громадське об'єднання, засновниками якого є юридичні особи приватного права, а членами (учасниками) можуть бути юридичні особи приватного права та фізичні особи.

Громадське об'єднання може здійснювати діяльність зі статусом юридичної особи або без такого статусу. Громадське об'єднання зі статусом юридичної особи є непідприємницьким товариством, основною метою якого не є одержання прибутку.

Виходячи з вищезазначеного, під громадським об’єднаням ми будемо розуміти об’єднання фізичних чи юридичних осіб з метою задоволення та захисту своїх законних соціальних, економічних, творчих, вікових, національно-культурних, спортивних та інших спільних інтересів.

1.2. Стан наукової розробки проблеми соціального аудиту діяльності громадських об’єднань в Україні

Проблема дослідження соціального аудиту діяльності громадських об’єднань в Україні безпосередньо пов’язана з темою аудиту взагалі. Появу аудиту як окремого виду економічної діяльності в Україні датують 1987-1989 роками, коли компанія «Інаудит» відкрила дочірнє підприємство в Києві. Вони займалися контролем підприємств, які були створені за участю іноземного капіталу. Але не дивлячись на роботу цієї компанії, певний час аудит юридично не був визнаним. Вже у 1989 році було поставлене питання про аудиторське підтвердження результатів фінансової діяльності підприємтсв, які працювали з іноземним капіталом. Це було зумовлене тим, що перехід до ринку об’єктивно сприяв розпаду минулої системи організації обліку та контролю [1, с. 11-12].

Нарешті, у 1993 році був прийнятий Закон України «Про аудиторську діяльність». На своїх засадах він містить лише поняття аудиту фінансової звітності. Жодних інших видів аудиту там не було зазначено. На сьогодні чинність має редакція цього закону від 2017 року, але вона нажаль також не містить інших видів аудиту.

Що стосується соціального аудиту, то він офіційно як інстумент соціальної відповідальності бізнесу з'явився в 40-х роках XX століття в США у зв'язку з початком регулярного проведення соціальних рейтингів.

У процесі розробки соціального аудиту важливе місце має теорія соціальних технологій, яка представлена більш повною мірою у вітчизняній та зарубіжній науці у напрямі соціального управління. Так, В. Підшивалкіною розглядаються проблеми соціального управління, що базуються на соціальних технологіях. Ю. Сурмін, М. Туленков, М. Лукашевич досліджують можливості та переваги соціальних технологій, їх використання в управліні політичними і економічними процесами в Україні.

Соціальний аудит є достатньо молодою сферою наукових досліджень в Україні, тому перелік представників цього напряму небагатий. А якщо і є, то в більшості випадків це представники економічної науки. В той же час, є спроби висвітлити цей феноомен з соціологічної точки зору. Так, Л. Полякова, Н. Демків, І. Руденко приділяють увагу окремим аспектам формування соціального аудиту в Україні [11, 13]. О. Шулус, доктор економічних наук, розглядає соціальний аудит, як інструмент ефективного регулювання соціоекономічних відносин [19].

На даний час апогеєм наукових соціологічних досліджень в сфері соціального аудиту слід вважати праці доктора соціологічних наук О. Мазурика. У 2014 році він захистив тему дисертаційного дослідження: «Соціальний аудит як сучасна діагностична технологія в управлінській практиці України». У своїх наукових доробках автор вперше здійснив соціологічний аналіз та концептуалізацію феномену соціального аудиту та визначив його як особливий тип сучасного суспільного контролю. Соціальний аудит був визначений як соціальна технологія та до сфери його об'єктів включені не тільки організації (підприємства), а також галузі, регіони та окремі види документів (соціальних звітів, програм) [7].

З методологічної точки зору, невід'ємною частиною досліджень проблеми соціального аудиту громадських об'єднань є роботи, що присвячені методології

та методам проведення соціологічних досліджень. В першу чергу, ті роботи, в яких розкривається специфіка такого методу збору інформації як аналіз документів (контент-аналіз) [18; 10]. Крім того, основою для заключного етапу дослідження стали роботи І. Косуке «Quantitative Social Science: An Introduction» та У. Чанга «R Graphics Cookbook» [20; 21].

Другою складовою досліджень в рамках нашої теми є дослідження громадянського суспільства в Україні. В цьому плані можна зробити посилання, наприклад, на соціологічний моніторинг Інституту соціології НАН України, в якому у 2013 році С. Дембіцький описав стан громадської активності в Україні. За тодішними висновками, активність української громади була дуже низькою. [17, с. 113-119].

Вже більш свіже дослідження стану розвитку громадського сектору України було проведено Ресурсним центром ГУРТ, в тому числі, і в Запорізькій області. Дослідження показало, що з 2014 року кількість громадських організацій в Запорізької області зростає, але у внутрішньому устрої їм не вистачає навичок і знань задля реалізації своєї діяльності. У зовнішньому устрої не регулюється взаємодія із владою, бізнесом та іншими інститутами. Діяльність більшості громадських об’єднань має несистемний характер, базуються більшою мірою на особистих контактах, взаємодія з іншими громадськими організаціями передбачає участь у заходах один одного. В цілому робиться висновок про те, що громадські об’єднання потребують більш чіткого регулювання діяльності [12].

Найбільш наближеними до нашої проблеми у методологічному та теоретичному плані виявилися два дослідження. Перше має безпосереднє відношення до перших років проведення соціального аудиту, а саме визначення вибірки. В нашому випадку вибірку можна було сформувати лише за допомогою використання веб-ресурсу Міністерства юстиції України «Реєстр громадських об’єднань». Саме особливостями та проблемам роботи з цим веб-сервісом присвячена робота В. Барладима «Реєстр громадських об’єднань як інструмент інформаційної підтримки неформальної освіти: сучасний стан та преспективи використання» [2].

У теоретичному плані основою для нашого дослідження стало дослідження М. Грищенко (2015) «Стан та умови розвитку міських НУО та ініціатив в Маріуполі, Краматорську, Слов’янську». Метою дослідження було виявлення особливостей зміни умов та стратегій розвитку суспільства на заданій місцевості через діяльність громадських об’єднань. В якості емпіричного методу дослідження було обрано метод глибинного інтерв’ю з представниками громадських об’єднань зазначених територій. За результатами аналізу була представлена типологія громадських об’єднань Маріуполя, Краматорська, Слов'янська та надані практичні рекомендації щодо оптимізації їх діяльності [3].

Отже за результатами першого розділу ми визначили:

По-перше, аудит – це процес, за допомогою якого компетентний незалежний фахівець накопичує, оцінює свідчення про інформацію для визначення та висловлення думки щодо ступеня та її відповідальності встановленим критеріям. По-друге, соціальний аудит – певна соціальна технологія оцінки та контролю стану соціальних відносин, рівня соціальної відповідальності бізнесу, влади, громадянського суспільства в будь-якій сфері діяльності. По-третє, громадське об’єднаня – це об’єднання фізичних чи юридичних осіб з метою задоволення та захисту своїх законних соціальних, економічних, творчих, вікових, національно-культурних, спортивних та інших спільних інтересів. В залежності від того, хто виступає ініціатором створення громадського об’єднання – фізичні чи юридичні особи, видіяють громадські організації (об’єднання фізичних осіб) та громадські спілки (об’єднання юридичних осіб).

По-четверте, всю сукупність наукових досліджень проблеми соціального аудиту діяльності громадських об’єднань Запорізької області можна розділити на 4 категорії:

1) теоретичні розробки в сфері соціального аудиту;

2) методологічні розробки в сфері специфіки використання методу аналізу документів в дослідженні соціально-економічних відносин;

3) дослідження стану розвитку громадських об’єднань.

РОЗДІЛ 2
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОГО АУДИТУ ДІЯЛЬНОСТІ ГРОМАДСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ

2.1. Сутність та принципи регулювання діяльності громадських об'єднань в Україні

Діяльність громадських організацій та громадських спілок в Україні регулюється Законом України «Про громадські об'єднання» від 1 січня 2013 року, де прописані всі основні положення про утворення та реєстрацію, права та діяльність та особливості припинення їх діяльності.

Громадське об'єднання створюється за ініціативою, на основі вільного волевиявлення громадян, яке не є структурним підрозділом державного закладу, але може функціонувати за його підтримки і не має на меті отримання прибутку.

Громадське об'єднання має такі форми: громадська організація, громадський рух, громадський фонд, громадський заклад, орган громадської самодіяльності. Найпоширенішою формою об'єднань є громадські організації. Ознаками громадської організації, як соціального інституту є наявність мети діяльності, конкретних функцій, структура, система цінностей, норм, набір соціальних позицій та ролей [16].

За даними представленими у аналітичній доповіді «Громадянське суспільство України» кількість громадських організацій станом на 01.01.2018 р. становить – 80 461 одиниць без урахування територій тимчасово окупованих окремих районів Донецької та Луганської областей, анексованої АР Крим та м. Севастополя [4, с. 37].

Також існують чітко встановлені принципи створення і діяльності громадських об'єднань:

– добровільность;
– самоврядніть;
– вільний вибір території діяльності;

– рівність перед законом;
– відсутність майнового інтересу їх членів (учасників);
– прозорість, відкритість та публічність [6].

Регулювання діяльності громадського об’днання здійснюється за складеним при процедурі утворення статутом, де прописуються всі основні відомості відповідно до Закону України «Про громадські об’єднання». Відомомсті про об’єднання регулюються «Порядком ведення Реєстру громадських об’єднань» та вносять до відкритого веб-ресурсу «Реєстру громадських об’єднань», що є умовою публічності доступу до інформації.

Також організації мають подавати звіти до Державної служби статистики України щодо стану свого економічного становища, в першу чергу характеру витрачання отриманих в ході діяльності фінансових коштів. Такі дані представлені у статистичному бюлетені «Діяльність громадських організацій» з 2017 року. Але побачити кількість організацій по регіонам та в цілому неможливо, оскільки позиція «кількість суб’єктів ЄДРПОУ за різними організаційно-правовими формами господарювання» була змінена з 2016 року на «кількість юридичних осіб за організаційними формами» [14].

Роль громадських об’днань у розвитку суспільства є дуже важливою, оскільки головною їх функцією є заохочення громади та держави до впровадження якісної та ефективної діяльності. Регулювання діяльності громадських об’єднань є надважливою умовою ефективності їх роботи.

Найпоширенішою формою об’єднань є громадські організації. Ознаками громадської організації як соціального інституту є наявність мети діяльності, конкретних функцій, структура, система цінностей, норм, набір соціальних позицій та ролей.

2.2. Особливості соціального аудиту як інструменту регулювання діяльності громадських об’єднань в Україні

Для наукових досліджень характерне розуміння соціального аудиту з широкої точки зору. Його розглядають як інструмент регулювання, управління людськими ресурсами, що пов’язаний із стратегічним менеджментом [19, с. 112]. Як вже було зазначено, соціальний аудит виступає в якості певної соціальної технології, в сферу об’єктів якої включені не тільки організації (підприємства), а й галузі, регіони та окремі види документів (соціальні звіти, програми).

Соціальний аудит має чітку класифікацію, його прийнято поділяти:

– за змістом та обсягом досліджуваних питань: повний (вся діяльність підприємства, регіона, галузі, тощо); локальний (дослідження в окремих підрозділах, тощо); тематичний (окремі блоки системи);

– за функціональним змістом: соціальний аудит відповідності; соціальний аудит ефективності; соціальний аудит стратегічний;

– за ролю соціального аудиту: внутрішній; зовнішній;

– за періодичністю: перспективний, оперативний, поточний [19, с. 54-56].

Соціальний аудит може поводитися на різних типах розвитку організацій та установ. За його допомогою громада або замовники аудиту отримують об’єктивну інформацію про організацію, про її діяльність та участь у суспільному житті. Соціальний аудит нашого дослідження покликаний задля того, щоб більш розширити уявлення про діяльність громадських об’єднань Запорізького області, дозволяє отримати об’єктивну інформацію про реальний стан громадського сектору на регіональному рівні та визначити напрями оптимізації стану розвитку громадських об’єднань в цілому в Україні.

Соціальний аудит має свій чіткий алгоритм дослідження:

– теоретичний етап: визначення мети, об’єкту технологізації та виявлення соціальних зв’язків;

– методологічний етап: вібір методів та засобів отримання інформації, її обробки, аналізу, принципів її трансформації в конкретні висновки та рекомендації;

– процедурний етап: організація практичної діяльності по розробці соціальних технологій [19, с. 516].

В загальному плані функція соціального аудиту зводиться до того, що на основі зібраної інформації та наступних порівнянь зібраних соціо-економічних даних громадських об’єднань, проводиться фактичний аналіз стану показників, виявлення динаміки (позитивної або негативної) або статики, виявлення ступеня впливу на результати всієї діяльності громадських об’єднань, формування висновків та рекомендацій. Саме за умов можливості використання результатів аудиту в оптимізації діяльності досліджуємої сукупності соціальний аудит виступає інструментом регулювання громадських об’єднань.

Соціальний аудит корисний як і для суб’єкта, так и для об’єкта дослідження. На основі висновків соціального аудиту громадськість зможе побачити цілісну картину того, що відбувається на їх місцевості, чим саме займаються громадські організації та дізнатися «Що є?», «Що має бути?» та було б доречно додати «Що з цим робити?».

Громаду потрібно заохочувати до діяльності, участь громади є рушійною силою до досягнення чіткої мети. Також дуже важливим є рівень довіри громадськості до діяльності громадських організацій, довіра є запорукою добросовісної діяльності. У свою чергу органи державної влади можуть приймати більш виважені рішення щодо удосконалення цієї системи. Для державних структур соціальний аудит є корисним для розробки політики, діалогу із іншими соціальними інститутами та є ефективним на шляху створення соціальної держави, яка має забезпечувати якісні соціально-економічні відносини, підвищувати рівень соціальної відповідальності кожної суб’єкта діяльності на основі прозорості, відкритості та публічності.

Таким чином, за результати вивчення теоретичних засад можна сказати, що дослідження соціального аудиту як інструменту регулювання громадських об’єднань дозволяє стверджувати про його першочергове значення на шляху до належного врядування.

Соціальна роль громадських об’єднань є дуже важливою, оскільки вони мають можливість заохочувати громаду до проведення якісної та ефективної діяльності, заснованої на принципах соціальної відповідальності.

Регулювання діяльності громадських організацій для органів державної влади є однією із умов побудови соціального суспільства, яке допоможе налагоджувати зв’язки з іншими соціальними інститутами. Соціальний аудит як соціальна технологія виступає першочерговим інстструментом регулювання діяльності, оскільки на його основі замовники аудиту отримують об’єктивну інформацію про реальний стан розвитку об’єкту аудиту та визначають ефективні заходи щодо оптимізації діяльності.

РОЗДІЛ 3
ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОГО АУДИТУ ДІЯЛЬНОСТІ ГРОМАДСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ

3.1. Аналіз результатів соціологічного дослідження соціального аудиту діяльності громадських об'єднань Запорізької області

Під час нашого дослідження ми додержувались принципів наукового дослідження, тобто наукового методу. Науковий метод – емпіричний метод отримання знань, який характеризує розвиток науки з кінця XVII ст. Метод передбачає ретельне спостереження, яке включає в себе суворий скептицизм щодо того, що спостерігається, враховуючи, що пізнавальні припущення про те, як працює світ, впливають на те, як хтось інтерпретує сприйняття.

Використання наукового методу передбачає:

– формулювання гіпотез за допомогою індукції, заснованих на результатах спостережень;

– експериментальне та вимірюване тестування розрахунків, отриманих з гіпотез;

– уточнення (або усунення) гіпотез на підставі експериментальних знахідок.

Науковий підхід передбачає використання таких процедур, як формування гіпотез, тестування та аналіз результатів, а також формулювання нових гіпотез.

Іноді пропонується лінійна, прагматична схема:

1. Визначення основного питання.
2. Збір інформації – робота з першоджерелами за тематикою дипломної роботи.
3. Формулювання пояснювальної гіпотези.
4. Випробування гіпотези – формулювання завдань, виконання яких призведе до винесення судження про підтвердження або спростування гіпотези.
5. Аналіз даних.

6. Інтерпретація даних та формулювання висновків.
7. Публікація – публічний захист роботи.

В даному алгоритмі можуть бути декілька ітерацій – з пункту 3 до пункту 6.

Для остаточного розкриття нашої теми було проведене дослідження стану громадських об’єднань в рамках Запорізької області. Досліджуєм вибірка склала 3019 одиниць спостереження. Основою вибірки був веб-сервіс Міністерства юстиції України «Реєстр громадських об’єднань» (http://rgo.informjust.ua/).

Для проведення контент-аналізу було взято інформацію про реєстраційні картки (див. Додаток Б, рис. 2-3) громадських об’єднань та сформавано перелік змінних, що підлягали фіксації, а саме: реєстраційний номер, назва громадського об’єднання, дата реєстрації, місцезнаходження, спрямованість, статус та ін.

Для аналізу та обробки даних було використано комплекс програмного забезпечення: Microsoft Office Excel (збір, чищення, візуалізація даних) та RStudio (визначення базових статистик, візуалізація даних).

Кожна з отриманих реєстраційних карток громадського об’єднання Запорізької області була розкладена на категорії та одиниці аналізу. Отримані результати аналізу викликали багато питань, як до громадських організацій так і до веб-ресурсу «Реєстр громадських об’єднань».

За місцем реєстрації (див. Таблиця 3.1) найбільша кількість громадських об’єднань у м. Запоріжжя – 42,93%. Це обумовлено тим, що Запоріжжя є обласним центром та нараховує найбільшу кількість населення. За даними Державної Служби Статистики України у статистичному щорічнику «Міста та райони Запорізької області за 2017 рік» на 1 січня 2018 року м. Запоріжжя налічує – 741 496 осіб. Після Запоріжжя знаходиться м. Мелітополь, воно налічує 12,69% громадських організацій. Найменшу ж кількість громадських організацій мають райони Розівський – 0,40% та Більмацький – 0,20%, при цьому кожен із цих районів має велику наповнюваність постійного населення [15].

Таблиця 3.1

Розподіл громадських об’єднань за територіальною приналежністю

Район області	%
м. Запоріжжя	42,93%
м. Мелітополь	12,69%
м. Бердянськ	10,33%
м. Енергодар	4,77%
м. Токмак	2,68%
Василівський	2,62%
Вільнянський	2,15%
Приморський	1,95%
Пологівський	1,89%
Запорізький	1,82%
Веселівський	1,76%
Оріхівський	1,62%
Михайлівський	1,59%
Новомиколаївський	1,42%
Мелітопольський	1,16%
Приазовський	1,16%
Якимівський	1,16%
Гуляйпільський	1,13%
Бердянський	0,93%
Чернігівський	0,83%
Кам'янсько-Дніпровський	0,79%
Токмацький	0,76%
Кубишевський	0,73%
Великобілозерський	0,53%
Розівський	0,40%
Більмацький	0,20%

Пошук та відбір організацій проводився за допомогою параметру пошуку (див. Додаток Б, рис. 1) «Місцезнаходження», де вказувалися регіон та райони пошуку. Під час формування даних по м. Запоріжжя в цілому виявилося, що веб-ресурс видає помилку «Кількість знайдених записів перевищує 500, уточніть параметри пошуку» (див. Додаток Б, рис. 4). З цього виходить, що будь-який користувач не зможе отримати повної інформації про кількість громадських організацій в тому випадку, якщо їх кількість буде складати більше 500 одиниць. Як виявилося, в реєстрі громадських об’єднань існують записи про громадські організації та спілки, які можуть мати лише один рівень територіальної класифікації. Тобто, організація може бути зареєстрованою в у м. Запоріжжя, але

не віднесеною до певного району міста. Оскільки обсяг можливого пошуку обмежено 500 записами, знайти організацію в регіоні, районі, місті із чисельністю записів більше 500 (для будь-якого рівня) можливо буде лише за умов наявності інформації про назву (приблизну назву) об’єднання або службовим даним. Це є показовим недоліком розробників пошукової системи веб-ресурсу, який не ліквідовано ще з 2014 року [2].

Особистий стан громадських організацій налічує 90,91% зареєстрованих. Це дає підставу вважати, що на сьогодні дуже багато громадських організацій проводять свою діяльність (див. Додаток В, рис. 1).

За змінною «статус юридичної особи» 84,17% громадських організацій мають статус юридичної особи та 15,83% знаходяться без статусу юридичної особи (див. Додаток В, рис. 8).

Стан організаційно-правової форми був розглянутий у двох категоріях: згідно даних, наданих реєстром, та згідно з аналізом повної назви громадського об’єднання. Остання змінна була створена нами особисто задля порівняння даних, оскільки виявилося, що не кожна організація має в картці задане поле. За результатами згідно реєстру налічується 70,82% громадських організацій та 1,36% громадських спілок. 27,82% з них залишаються не визначеними (див. Додаток В, рис. 2-3).

Аналіз змісту повної назви громадських об’єднань дозволив отримати дещо іншу інформацію: 92,22% – це громадські організації, 1,92% – громадські спілки. 5,86% організацій мають не визначену організаційно-правову форму.

Наступну змінну можна умовно визначити як «Рівень діяльності громадського об’єднання» визначалася способом, аналогічним попередньому, а саме – діяльність (статус) за реєстром та діяльність відповдіно до повної назви громадського об’єднання. Під рівнем діяльності в нашому випадку розуміється орієнтація громадського об’єднання на проведення діяльності в рамках села, міста, району міста, району (місцевий); всієї Запорізької області (регіональний); в рамках території України (всеукраїнський) та вихід за межі теориторії України (міжнародний).

Згідно з реєстром, майже 79,63% громадських об’єднань не визначилися з масштабами своєї діяльності. 0,03% припадає на міжнародний статус (див. Додаток В, рис. 4-5). Наявність у назві слова «український» або «Україна» дало підставу визначати, що діяльність громадського об’єднання буде провадитися в рамках всієї України (всеукраїнський рівень); «Запорізький» / «обласний» – в рамках Запорізької області (регіональний рівень). Наявність похідних термінів від назв населених пунктів Запорізької области чи її частин, плюс слова «місцевий» було основою для віднесення громадського об’єднання в категорію локального (місцевого) рівня. Крім того, наявність в назві такого слова як «клуб» слугувало маркером для автоматичної класифікації громадського об’єднання в категорію «місцевий».

Отже, за результатом аналізу повних назв громадських об’єднань було визначего 48,39% локальних громадських організацій, найменша позиція також залишається у міжнародних громадських організацій – 0,26%. Однак це повністю не вирішило питання – майже для 35% організацій не можливо визначити масштаби діяльності.

Картка реєстрації громадської організації містить запис «Здійснення підприємницької діяльності». Поняття громадського об’єднання не має на меті отримання прибутку та ведення підприємницької діяльності. Серед громадських організацій налічується 92,22%, які зазначили свій статус неприбутковості, вказавши «Ні». Лише 0,53% зазначають про бажання отримувати прибуток в рамках громадського об’єднання. У 7,25% організацій дані про стан неприбутковості відсутні (див. Додаток В, рис. 6).

Наявність засобів зв’язку з громадськими організаціями (номери телефонів, факси, сайти, інші соціальні ресурси) згідно реєстру є показником принципу відкритості, прозорості та публічності. Як виявилося, більшість громадськиї об’єднань, а саме 85,43% не надають такої інформації. Це дає підставу вважати, що об’єднання, які не надають таку інформацію, або не мають таких засобів зв’язку, або умисно уникають надання такої інформації (див. Додаток В, рис. 7).

Змінна «спрямування діяльності громадських організацій за смисловим змістом назви» (див. Додаток В, рис. 9) була зазначена нами тому, що громадські об’єднаня у пункті «Спрямованість» могли нічого не зазначати та серед представлених переліків не було виявлено чіткої класифікації. Також розглядався можливий перетин з іншими спрямованостями. За ключовими словами із назв організацій були виділені певні напрями діяльності громадських об’єднань Запорізької області. Результати аналізу дозволили зменьшити рівень не визначеності з 66% до 18,45%. Найбільш цікавим спрямуванням для громадських об’єднань виявилися «Фізкультруно-спортивні», які налічують 16,11%, а найменш популярним виявилося сільське господарство – 0,49% (див. Додаток В, табл. 1).

Веб-ресурс «Реєстр громадських об’єднань» має звернути увагу на недосконалу класифікацію, зробити її універсальною, вимагати від громадських об’єднань заповнення цього пункту та доповнити свою пошукову систему за критерієм «Спрямованістю».

Останнім етапом аналізу став процес візуалізації найбільш вживаних у назвах громадських організацій термінів, коротше говорячи, побудова хмари понять. Так, було побудовно дві хмари – одна з україномовних термінів, друга – англомовних.

Як можна побачити, на першому місці знаходяться слова, що визначають єдність (клуб, асоціація, центр, федерація, союз тощо) в певному регіональному центрі (Бердянськ, Мелітополь, Вільнянськ тощо). На другому місці вже ідуть спеціалізації – спортивна, молодіжна, інфраструктурна.

Як можна побачити з рис. 3.2, під час проведення даної процедури виявилося, що в реєстрі громадських об’єднань існують численні записи з помилками в ключових атрибутах – назвах. Як в англомовних варіантах, так і україномовних.

Рис. 3.1 – Хмара слів з україномовних назв громадських об'єднань Запорізької області

Помилки, що найчастіше зустрічаються в повних україномовних назвах громадських організацій, пов'язані із написанням таких слів як «громадська» та «організація», також простежуються помилки в назвах міст та районів. Це дає змогу припустити, що першочергово данні були не правильно заповнені засновниками громадської організації, або це помилки під час вводу даних в реєстр. Тому, на нашу думку, адміністрація Реєстру має здійснювати ретельний контроль таких речей, оскільки, якщо громадянин або дослідник буде шукати по повному найменуванню, або по одному ключовому слову, якась організація обов'язково не з'явиться в результатах його пошуку.

Помилки, що найчастіше зустрічаються в англомовних назвах громадських організацій, пов'язані із написанням таких термінів як «government» та «public». Крім цього відсутня уніфікація офіційного перекладу назви Запорізької області, що обумовлено як законодавчою базою (зміною правил транслітерації) так і людським фактором.

Наявні помилки такого роду дають нам право стверджувати, що позитивним моментом соціального аудиту є пошук невідповідностей чи помилок в офіційній документації. Тому, чим більше некомпетентність осіб, що

приймають рішення про реєстрацію громадського об’єднання (як засновників, так і представників органів реєстрації), тим більше обсяг помилок та порушень в офіційній документації громадського об’єднання.

Рис. 3.2 – Хмара слів з англомовних назв громадських об’єднань Запорізької області

Таблиця 3.2

Кількість реєстраційних записів, в яких наявні помилки орфографічного характеру в назві громадського об’єднання українською мовою

Район області	Кількість помилок
м. Запоріжжя	33
м. Мелітополь	17
Михайлівський	5
м. Бердянськ	4
Кам’янсько-Дніпровський	4
Приазовський	4
м. Енергодар	3
Приморський	2
Василіський	2
Великобілозерський	2
Запорізький	2
Мелітопольський	2
м. Токмак	1
Чернігівський	1
Бердянський	1
Гуляйпільський	1
Новомиколаївський	1
РАЗОМ	**85**

Таблиця 3.3

Кількість реєстраційних записів, в яких наявні помилки орфографічного характеру в назві громадського об’єднання англійською мовою

Район області	Кількість помилок
м. Запоріжжя	40
м. Мелітополь	7
Оріхівський	4
м. Бердянськ	2
м. Енергодар	2
Гуляйпільський	1
Приморський	1
Розівський	1
Токмацький	1
Чернігівський	1
РАЗОМ	**60**

Отже, за проведеним аналізом даних можна зробити висновок, що дані громадських організацій не повністю структуровано. Більша частина громадських організацій не надає повної інформації про себе, що дає змогу їх «не помітити» у такій кількості організацій за параметрами пошуку.

Багато недоліків має веб-ресурс «Реєстр громадських об’єднань»:

– має малий запас надання пошукового запиту – лише 500 запитів на сторінку;

– пошукова система не доопрацьована та потребує доповнення;

– реєстраційні картки не завжди містять повну інформацію про громадську організацію та потребують особливого контролю;

– пункт «Спрямованість» потребує розширення класифікації за видами громадських організацій.

В цілому, аналізуючи роботу пошукової системи реєстру громадських об’єднань, можна сказати, що не всі громадські об’єднання змогли потрапити до вибірки для нашого аналізу. Стан ведення реєстру громадських організацій вкрай жахливий та потребує повного перегляду та контролю як процедур подання даних, так і процедур викладу даних на веб-ресурс у відкритий доступ.

3.3. Напрями оптимізації використання соціального аудиту як інструменту регулювання діяльності громадських об’єднань в Україні

Всю сукупність рекомендацій, які можна надати для оптимізації діяльності громадських об’єднань в Україні, можна поділити на три групи: для громадських об’єднань, для державної влади та для місцевої влади або донорів.

1. Рекомендації для громадських організацій.

Під час заснування або оновлення даних громадської організації чітко перевіряти повноту наданої інформації за заявою.

Перевірка орфографії написання найменувань – українською та, за необхідністю, англійською мовою. Якщо в організації відсутня потреба у міжнародних донорах або не планується співпраця з іноземними контрагентами, краще зовсім нічого не вигадувати і залишити поле для англомовної назви порожнім. Для тих, хто не може діяти без підтримки іноземців, пам’ятати, що під час роботи із міжнародними (американськими особливо) донорськими організаціями можуть виникнути проблеми, тому якість поданих англомовних даних – один із гарантів успіху.

Обов’язковим пунктами для заповнення є «Спрямованість» та «Засоби зв’язку». Саме так громадськість зможе дізнатися про спрямованість організації та прослідкувати діяльність на інформаційному ресурсі, сайті, або подзвонити на пряму.

Інформування про свою діяльність міської спільноти. Так залучення громади підвищує рівень довіри, а також залучення жителів працює на розповсюдженні інформації серед родичів, друзів, колег та у соціальних ресурсах.

2. Рекомендації для органів державної влади

Продовжити удосконалювати можливості веб-ресурсу «Реєстр громадських об’єднань». У першу чергу проблема веб-ресурсу підводить принцип Закону України «Про громадські об’єднання» про прозорість, відкритість та публічність. Його обмеження у пошуку до 500 записів на сторінку

не дають користувачам повного доступу до даних, які корисні як для громади, так і для потенційних донорів.

Розробити більш чітку форму для пошукової системи веб-ресурсу «Реєстр громадських об’єднань». Зокрема додати більше пошукових можливостей можливостей до пункту пошуку «Місцезнаходження»: по вулиці та ін. Не кожен громадянин може знати повне найменування організації, її реєстраційний номер та інші номерні дані.

Розширити перелік пункту «Спрямованість» та зобов’язати громадські організації зазначати ці данні у повній мірі.

Розробити формалізовану систему для реєстраційних карток громадських організацій. Більшість громадських організацій не надають повну інформацію про себе.

Проводити регулярний контроль веб-ресурсу «Реєстр громадських об’єднань» задля уникнення можливих системних проблем.

Повернути позицію «кількість суб’єктів ЄДРПОУ за різними організаційно-правовими формами господарювання» для статистичного бюлетеню «Діяльність громадських організацій». Така інформація буде доповнювати представлені дані та нести корисну інформацію для громади і дослідників.

3. Рекомендації для органів міської влади / донорів.

Розробити прозору систему залучення громадських об’єднань до взаємодії на спільних умовах. Через проблему особистих контактів зростає рівень недовіри громади до органів влади.

Запровадити програм для реалізації взаємодії громадських об’єднань та органів влади. Наприклад, використовувати досвід діяльності громадських об’єднань в якості експертів у питаннях розвитку громади; проведення програм-тренінгів для громадських об’єднань без досвіду та навичок ведення звітньої діяльності.

ВИСНОВКИ

Таким чином, за результатами проведеної роботи, можна сказати, що всі завдання виконані, мета досягнута, а гіпотеза отримала своє підтвердження. Всю сукупність висновків можна сформулювати у таких тезах:

1. Уточнено зміст основних понять. Соціальний аудит – це певна соціальна технологія оцінки та контролю стану соціальних відносин, рівня соціальної відповідальності бізнесу, влади, громадянського суспільства в будь-якій сфері діяльності. Громадське об’єднаня – це об’єднання фізичних чи юридичних осіб з метою задоволення та захисту своїх законних соціальних, економічних, творчих, вікових, національно-культурних, спортивних та інших спільних інтересів. В залежності від того, хто виступає ініціатором створення громадського об’єднання – фізичні чи юридичні особи, видіяють громадські організації (об’єднання фізичних осіб) та громадські спілки (об’єднання юридичних осіб).

2. Всю сукупність наукових досліджень проблеми соціального аудиту діяльності громадських об’єднань Запорізької області можна розділити на 4 категорії: 1) теоретичні розробки в сфері соціального аудиту; 2) методологічні розробки в сфері специфіки використання методу аналізу документів в дослідженні соціально-економічних відносин; 3) дослідження стану розвитку громадських об’єднань.

3. Соціальний аудит як соціальна технологія виступає першочерговим інстструментом регулювання діяльності, оскільки на його основі замовники аудиту отримують об’єктивну інформацію про реальний стан розвитку об’єкту аудиту та визначають ефективні заходи щодо оптимізації діяльності.

4. Соціальна роль громадських об’єднань є дуже важливою, оскільки вони мають можливість заохочувати громаду до проведення якісної та ефективної діяльності, заснованої на принципах соціальної відповідальності. Регулювання діяльності громадських організацій для органів державної влади є

однією із умов побудови соціального суспільства, яке допоможе налагоджувати зв'язки з іншими соціальними інститутами

5. За результатами проведеного аналізу реєстру громадських об'єднань визначено, що дані громадських об'єднань структуровано частково. Більша частина громадських об'єднань не надає повної інформації про себе, що дає змогу їх «не помітити» у такій кількості організацій за параметрами пошуку.

Наявні помилки такого роду дають нам право стверджувати, що позитивним моментом соціального аудиту є пошук невідповідностей чи помилок в офіційній документації. Тому, чим більше некомпетентність осіб, що приймають рішення про реєстрацію громадського об'єднання (як засновників, так і представників органів реєстрації), тим більше обсяг помилок та порушень в офіційній документації громадського об'єднання.

6. Стан ведення реєстру громадських організацій вкрай жахливий та потребує повного перегляду та контролю як процедур подання даних, так і процедур викладу даних на веб-ресурс у відкритий доступ. Тому всю сукупність рекомендацій, які було надано для оптимізації діяльності громадських об'єднань в Україні, було сформульовано для 1) громадських об'єднань; 2) державної влади та 3) місцевої влади / донорів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Аудит: навч. посіб. / [Дерев'янко С.І., Кузик Н.П., Олійник С.О. та ін.] – К.: Центр учбової літератури, 2016. – 380 с.

2. Бардалим В.М. «Реєстр громадських об’єднань» як інструмент інформаційної підтримки неформальної освіти: сучасний стан та преспективи використання / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: Барладим В.М. "Реєстр громадських об'єднань"

3. Грищенко М. Стан та умови розвитку міських НУО та ініціатив в Маріуполі, Краматорську, Слов’янську / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://donbasstudies.org/stan-ta-umovi-rozvitku-miskih-nuo-ta-initsiativ-v-mariupoli-kramatorsku-slov-yansku/

4. Громадянське суспільство України: сучасні практики та виклики розвитку: аналіт. доповідь / [Яблонський В. М., Андріученко Т. В., Бекешкіна І. Е. та ін.] ; за заг. ред. О. А. Корнієвського, Ю. А. Тищенко , В. М. Яблонського. – К. : НІСД, 2018. – 128 с.

5. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19

6. Закон України «Про громадські об’єднання» / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17

7. Мазурик О. В. Соціальний аудит як тип сучасного суспільного контролю: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора соціол. наук. – с. 21

8. Мазурик О. В. Соціальний аудит як сучасна діагностична технологія: теоретико-методологічні засади дослідження, західний досвід, вітчизняні перспективи / Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна - № 1148, 2015 р.

9. Опитування громадської думки для оцінки змін в обізнаності громадян щодо громадських організацій та їхньої діяльності / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.google.com/Опитування громадської думки

10. Паніна Н.В. Технологія соціологічного дослідження: Курс лекцій / 2-е видання, доповнене. – К., 2007. – 320 с.

11. Полякова Л. М. Аспекти розвитку системи соціального аудиту в Україні / Л. М. Полякова, Н. І. Демків // Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». – 2009. – № 639. – С. 159–162.

12. Результати дослідження стану й спроможності ОГС Запорізької області (ІНФОГРАФІКА) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.gurt.org.ua/articles/33169/

13. Руденко І. Ю. Етичні аспекти обліку та аудиту аудиту / О. Ю. Руденок [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/

14. Статистичний збірник. «Діяльність громадських організацій в Україні» 2017 рік / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publpolit_u.htm

15. Статистичний щорічник: «Міста та райони Запорізької області за 2017 рік» / Головне управління статистики у Запорізькій області: 2018 р. с. 261.

16. Теорія і методика роботи з дитячими та молодіжними організаціями України : навч. посіб. / О. В. Лісовець. - К. : ВЦ "Академія", 2011. - 256 с.

17. Українське суспільство 1992-2013. Стан та динаміка змін. Соціологічний моніторинг / За ред. д.ек.н. В.Ворони, д.соц.н. М.Шульги. – К.: Інститут соціології НАН України, 2013. - 566 с.

18. Черниш Н. Й. Соціологія: Підручник / За ред. докт. соціол. наук, проф. В.М. Пічі. - 4-те видання, виправлене. - Львів: "Магнолія 2006". 2009. с. 293

19. Шулус А.А. Социальный аудит. Учебное пособие / под общ. редакцией д. э. н., проф. А. А. Шулуса, д. э. н., проф. Ю. Н. Полова. - М.: Издательский дом "АТИСО", 2008. - 620 с. - (Серия "Высшее профессиональное образование").

20. Kosuke I. Quantitative Social Science: An Introduction. - Princeton: Princeton University Press, 2017. - 406 с.

21. Chang W. R Graphics Cookbook. - Sebastopol: O’Reilly Media, 2018. – 1151 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Програма соціологічного дослідження

на тему:

«Соціальний аудит діяльності недержавних громадських організацій»

І. МЕТОДОЛОГІЧНА ЧАСТИНА

Актуальність дослідження.

Важливою умовою розвитку демократичних держав є становлення і розгортання систем суспільних інститутів, що утворюють та об’єднують громадське суспільство. Цими суспільними інститутами є громадські організації. Основною метої їх заснування та діяльності яких вплив на розвиток суспільства. За останні п’ять років кількість існуючих громадських об’єднань в Україні зросла вдвічі, що актуалізує проблеми ефективного регулювання їх діяльності з боку держави. За умов сучасних децентралізаційних процесів, питання регулювання діяльності таких суб’єктів громадянського суспільства як громадські об’єднання є прерогативою, в першу чергу, регіональних та місцевих органів влади.

Проблемна ситуація.

Згідно з проведеним опитуванням громадської думки [11] в 2018 році не більше 8% українців віком від 18 років активну участь бере участь в роботі громадських організацій України. Як правило, це пов’язано, по-перше, з песимізмом і зневірою в здатність на щось впливати. По-друге, серед безлічі офіційно зареєстрованих організацій є так звані «мертві душі» – об'єднання, союзи, що існують тільки на папері. За статистикою, громадських об'єднань в Запорізькій області більше 4000 одиниць (http://rgo.informjust.ua), проте, згідно з принципом Парето, тільки 20% з них приносять користь суспільству, а не тільки членам цих організацій, в обсязі мінімум 80%. Подолати такі установки і такий стан справ – виклик, що стоїть перед українською владою, зокрема, і суспільством, в цілому. Є підстави вірити, що відповіддю на нього може стати соціальний аудит діяльності громадських об’єднань. Його метою постає встановлення відповідності діяльності громадських об’єднань та інших соціальних інститутів, інтересам громадян і задачам соціальної політики, а також формування пропозицій відносно досягнення цієї відповідності.

Об’єкт.

Реєстраційні картки громадських об’єднань Запорізької області.

Предмет.

Невідповідності чи помилок в офіційній записах про реєстрацію громадських об’єднань Запорізької області.

Мета.

Визначити напрями оптимізації діяльності громадських об'єднань Запорізької області.

Завдання:

– визначити соціальний портрет громадських об'єднань Запорізької області;

– проаналізувати напрями діяльності громадських об'єднань Запорізької області;

– дослітити частоту найбільш уживаних слів в україномовних назвах громадських об'єднань Запорізької області;

– дослітити частоту найбільш уживаних слів в англомовних назвах громадських об'єднань Запорізької області.

Системний аналіз об'єкта і предмета дослідження.

Інтерпретація основних понять дослідження

1. Соціальний аудит – це певна соціальна технологія оцінки та контролю стану соціальних відносин, рівня соціальної відповідальності бізнесу, влади, громадянського суспільства в будь-якій сфері діяльності.
2. Громадське об'єднаня – це об'єднання фізичних чи юридичних осіб з метою задоволення та захисту своїх законних соціальних, економічних, творчих, вікових, національно-культурних, спортивних та інших спільних інтересів.
3. Громадська організація – об'єднання фізичних осіб.
4. Громадська спілка – об'єднання юридичних осіб.

ІІ МЕТОДИЧНА ЧАСТИНА

Обґрунтування вибіркової сукупності

Для остаточного розкриття нашої теми було проведене дослідження стану громадських об'єднань в рамках Запорізької області. Досліджуєм вибірка склала 3019 одиниць спостереження. Основою вибірки був веб-сервіс Міністерства юстиції України «Реєстр громадських об'єднань» (див. Додаток Б або http://rgo.informjust.ua/).

Для проведення контент-аналізу було взято інформацію про реєстраційні картки громадських об'єднань та сформавано перелік змінних, що підлягали фіксації, а саме: реєстраційний номер, назва громадського об'єднання, дата реєстрації, місцезнаходження, спрямованість, статус та ін.

Обґрунтування методу дослідження

Контент-аналіз дасть змогу прослідкувати кількісні формальні показники громадських організацій в Запорізькій області.

Картка спостерження

№	Категорія	Одиниці спостереження	Примітки
1	Реєстраційний номер запису	1.1. Є 1.2. Немає	
2	Повне найменування	2.1. Орфографія 2.2.	
3	Дата реєстрації	3.1. Є 3.2. Немає	

4	Статус юридичної особи	4.1. Статус юридичної особи 4.2. Без статусу юридичної особи	
5	ЄДРПОУ	5.1. Є 5.2. Немає	
6	Організаційно-правова форма у реєстрі	6.1. Громадська організація 6.2. Громадська спілка	
7	Організаційно-правова форма за найменуванням	7.1. Громадська організація 7.2. Громадська спілка	
8	Статус ГО у реєстрі	8.1.Всеукраїнський 8.2.Міжнародний 8.3.Місцевий 8.4.Обласний 8.5.Первинний	
9	Рівень діяльності ГО за назвою	9.1.Всеукраїнський 9.2.Міжнародний 9.3.Місцевий 9.4.Обласний 9.5.Первинний	
10	Здійснення підприємницької діяльності	10.1. Так 10.2. Ні 10.3. «Пусто»	
11	Місцезнаходження	11.1. Область 11.2. Район	
12	Місцезнаходження Реєстраційної справи	12.1. Є 12.2. Немає	
13	Останні зміни	13.1. Оновлення громадських організацій	
14	Коротка назва	14.1. Є 14.2. Немає	
15	Найменування англійською	15.1. Є 15.2. Немає 15.3. Орфографія	
16	Найменування російською	16.1. Є 16.2. Немає	
17	Дата прийняття повідомлення про утворення	17.1. Є 17.2. Немає	
18	Засоби зв'язку	18.1. Є 18.2. Немає	
19	Документ підстава	19.1. Є 19.2. Немає	
20	Спрямованість	1.1. Патріотичного спрямування 1.2. Молодіжного спрямування 1.3. Фізкультурно-спортивного спрямування 1.4. Дитячого спрямування 1.5. Регіональна 1.6. Міська 1.7. Жіночі об'єднання 1.8. Правозахисні 1.9. Об'єднання інвалідів 1.10. Об'єднання ветеранів	

		1.11. ЧАЕС 1.12. Кінологічна 1.13. Дозвілля 1.14. Об'єднання мисливців та рибалок 1.15. Національних та дружніх зв'язків 1.16. Козацького спрямування 1.17. Об'єднання виноградарів 1.18. Екологічного спрямування 1.19. Професійного спрямування 1.20. Політична 1.21. Профспілкова 1.22. Кредитна 1.23. Освітньо-виховного спрямування 1.24. Культурно-наукового спрямування 1.25. Бізнес-спрямування 1.26. Інфраструктурного спрямування 1.27. Газопровод 1.28. Садівництво 1.29. Пенсіонери 1.30. Релігійного спрямування 1.31. Сільськогосподарського спрямування 1.32. Науково-технічне товариство 1.33. Соціального спрямування 1.34. Іншого спрямування	

Додаток Б

РЕЄСТР ГРОМАДСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ

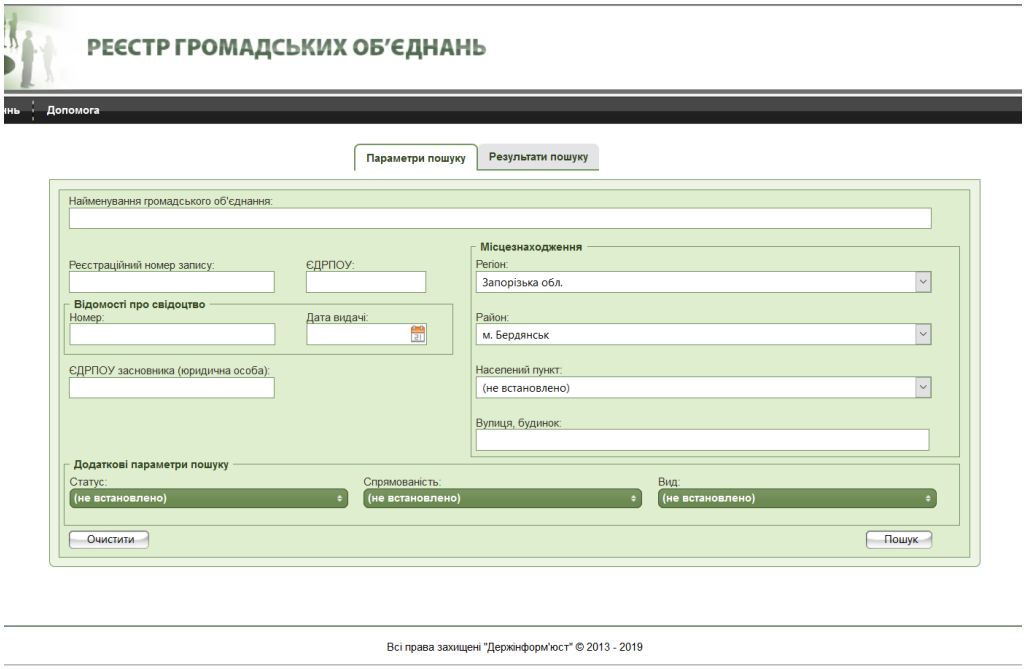

Рис. 1. – Початкова форма пошуку

Рис. 2. – Результати пошуку за критерієм

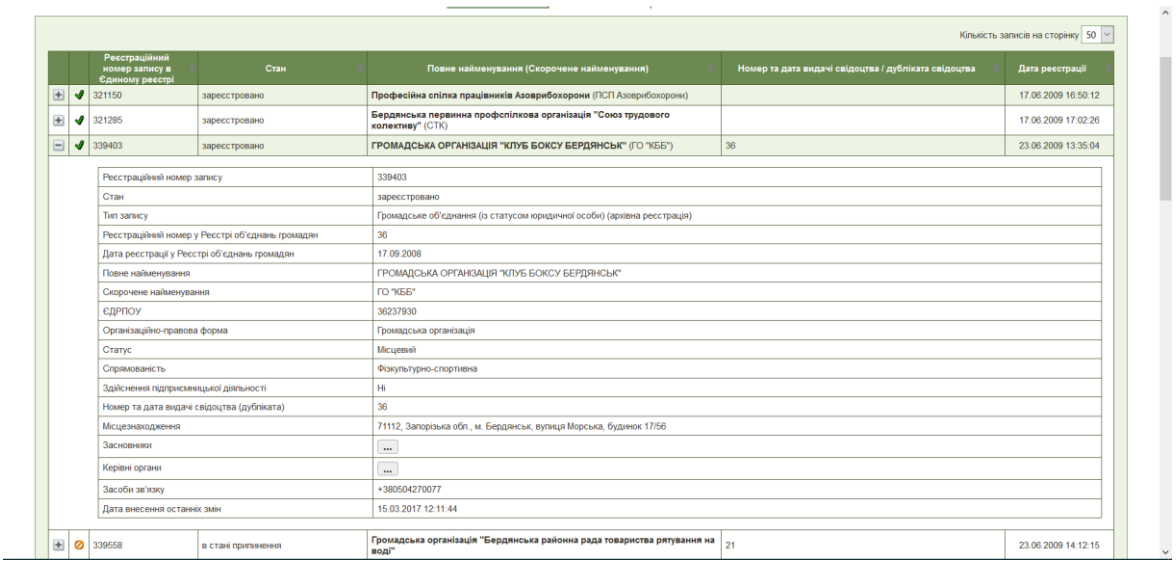

Кількість записів на сторінку 50

		Реєстраційний номер запису в Єдиному реєстрі	Стан	Повне найменування (Скорочене найменування)	Номер та дата видачі свідоцтва / дубліката свідоцтва	Дата реєстрації
+	✔	321150	зареєстровано	**Професійна спілка працівників Азоврибохорони** (ПСП Азоврибохорони)		17.06.2009 16:50:12
+	✔	321285	зареєстровано	**Бердянська первинна профспілкова організація "Союз трудового колективу"** (СТК)		17.06.2009 17:02:26
−	✔	339403	зареєстровано	**ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ "КЛУБ БОКСУ БЕРДЯНСЬК"** (ГО "КББ")	36	23.06.2009 13:35:04

Реєстраційний номер запису	339403
Стан	зареєстровано
Тип запису	Громадське об'єднання (із статусом юридичної особи) (архівна реєстрація)
Реєстраційний номер у Реєстрі об'єднань громадян	36
Дата реєстрації у Реєстрі об'єднань громадян	17.09.2008
Повне найменування	ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ "КЛУБ БОКСУ БЕРДЯНСЬК"
Скорочене найменування	ГО "КББ"
ЄДРПОУ	36237930
Організаційно-правова форма	Громадська організація
Статус	Місцевий
Спрямованість	Фізкультурно-спортивна
Здійснення підприємницької діяльності	Ні
Номер та дата видачі свідоцтва (дубліката)	36
Місцезнаходження	71112, Запорізька обл., м. Бердянськ, вулиця Морська, будинок 17/56
Засновники	...
Керівні органи	...
Засоби зв'язку	+380504270077
Дата внесення останніх змін	15.03.2017 12:11:44

+	⊘	339558	в стані припинення	**Громадська організація "Бердянська районна рада товариства рятування на воді"**	21	23.06.2009 14:12:15

Рис. 3. – Повний реєстраційний запис громадського об'єднання

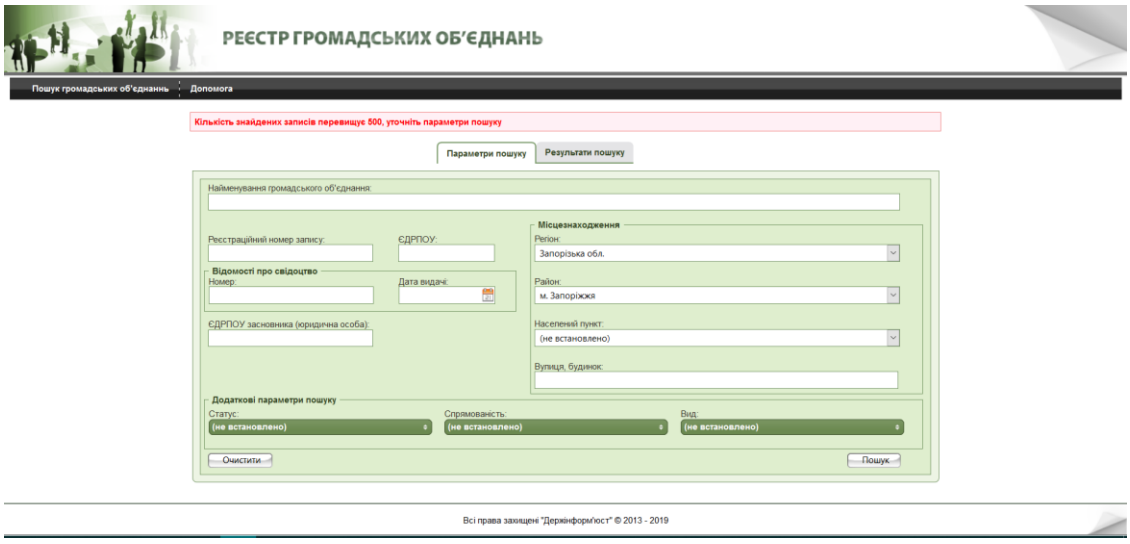

Рис. 4. – Результати помилкового пошуку

Додаток В

ГРАФІЧНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

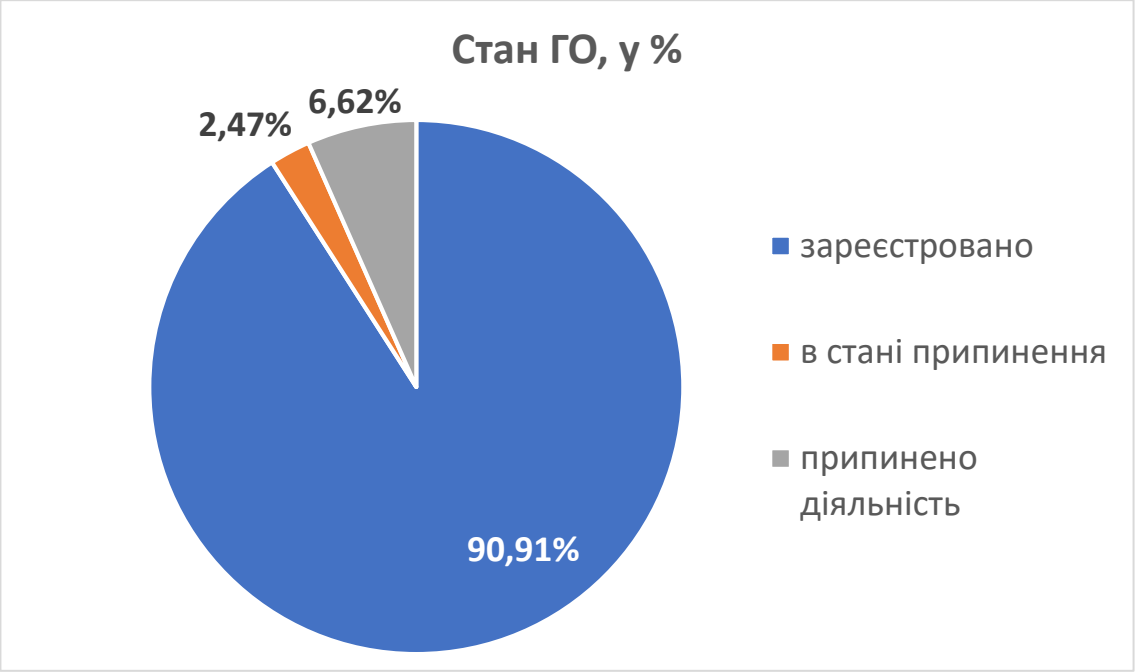

Рис. 1. – Характеристика стану громадських об’єднань Запорізької області

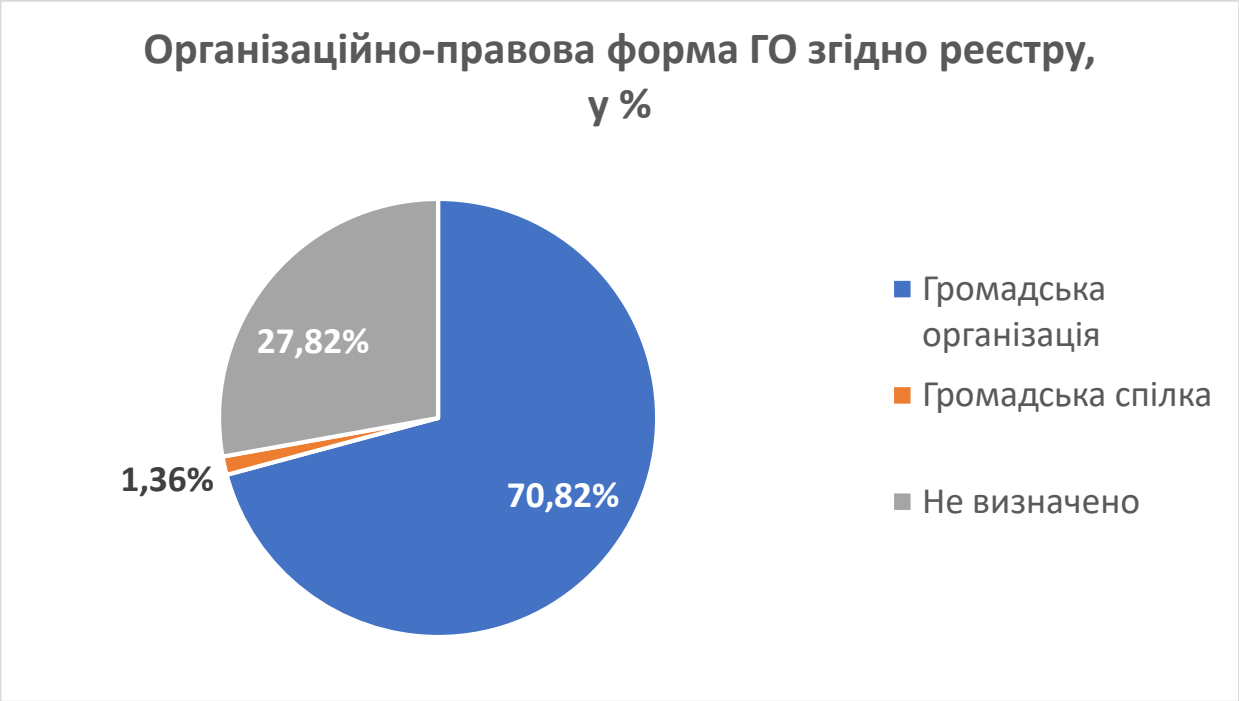

Рис. 2. – Організаційно-правова форма громадських об’єднань Запорізької області згідно реєстру

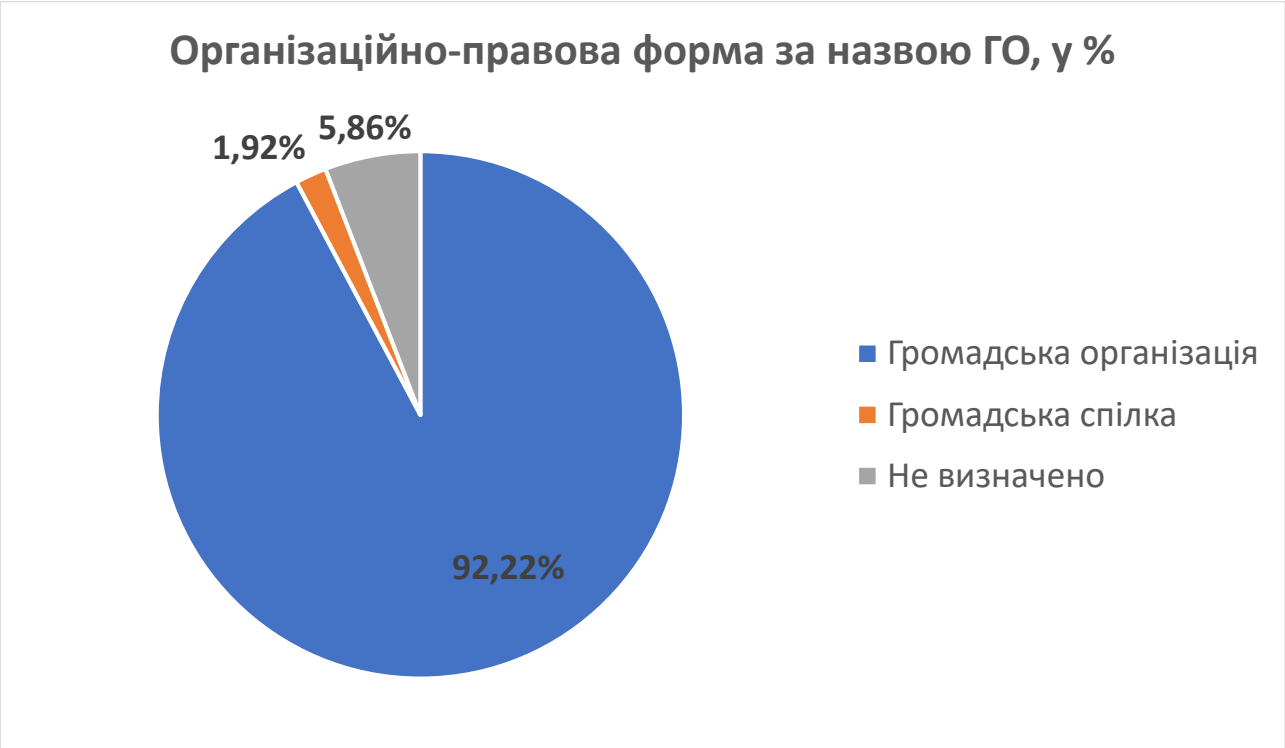

Рис. 3. – Організаційно-правова форма громадських об’єднань Запорізької області згідно офіційній назви

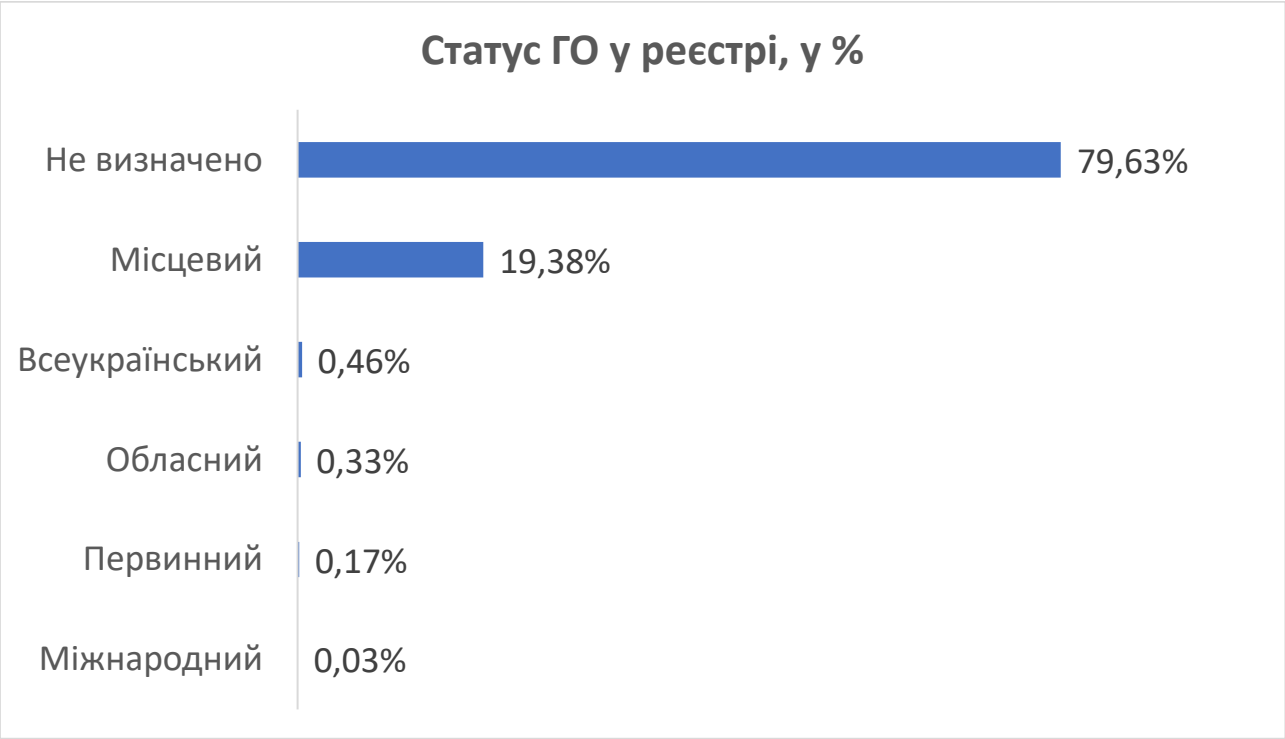

Рис. 4. – Статус громадських об’єднань Запорізької області згідно реєстру

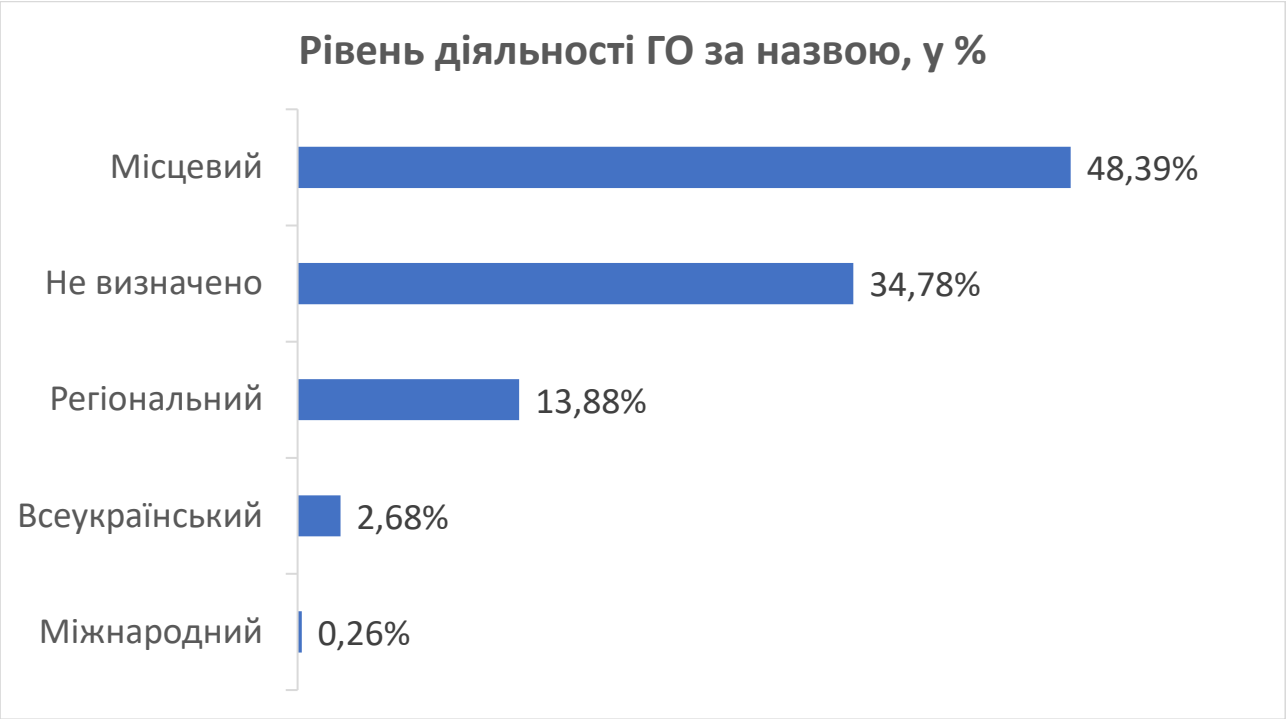

Рис. 5. – Рівень діяльності громадських об’єднань Запорізької області згідно офіційній назви

Рис. 6. – Неприбутковий статус громадських об’єднань Запорізької області згідно реєстру

Рис. 7. – Контактні дані громадських об’єднань Запорізької області згідно реєстру

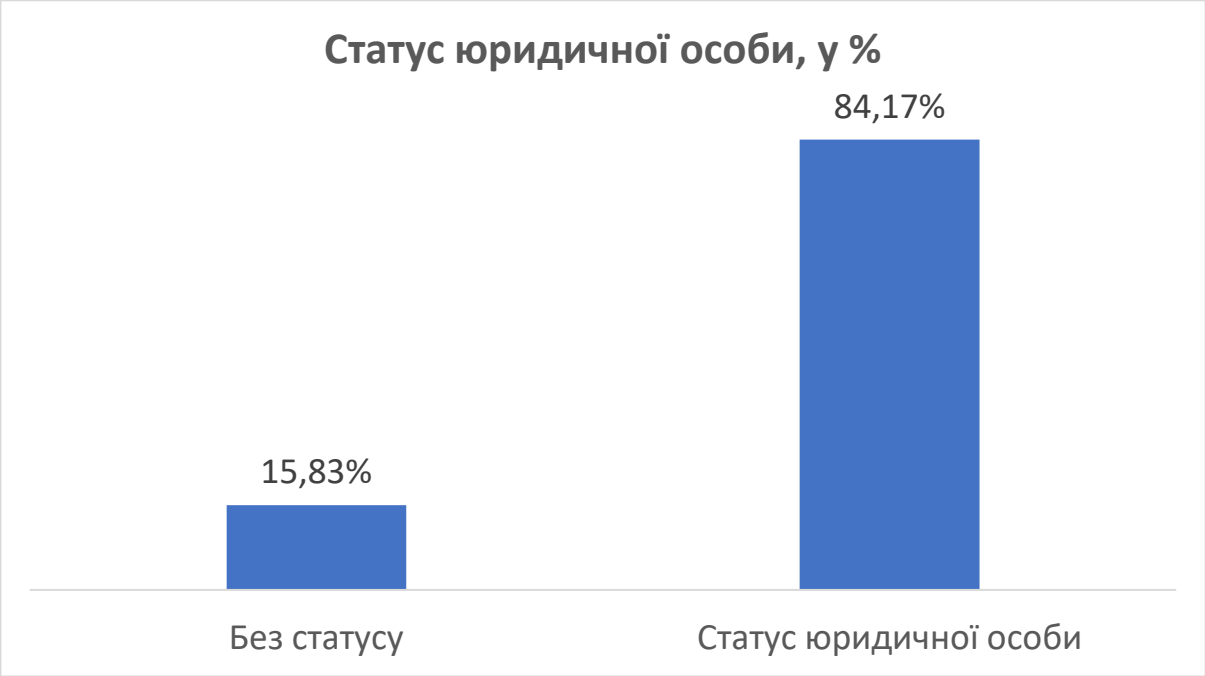

Рис. 8. – Статус юридичної особи громадських об’єднань Запорізької області згідно реєстру

Рис. 9. – Спрямування діяльності громадських об’єднань Запорізької області згідно офіційній назві

Таблиця 1

Спрямування діяльності громадських об’єднань Запорізької області за реєстром

Спрямованість діяльності ГО за реєстром	%
Не визначено	**66,31%**
Фізкультурно-спортивна	7,42%
Правозахисна	4,64%
Професійна	4,21%
Молодіжна	2,72%
Освітня або культурно-виховна	1,89%
Національних та дружніх зв'язків	1,42%
Об'єднання охорони природи	1,36%
Інша громадська організація	1,13%
Об'єднання ветеранів	1,03%
Козацького спрямування	0,99%
Об'єднання інвалідів	0,96%
Дитяча	0,73%
Творче об'єднання	0,63%
Жіноча	0,53%
Інша	0,46%
Об'єднання інвалідів, Об'єднання ветеранів	0,46%
Із захисту населення від наслідків аварії на ЧАЕС	0,26%
Об'єднання охорони пам'ятників історії та культури	0,23%
Задоволення потреб членів організації	0,20%
Молодіжна, Фізкультурно-спортивна	0,17%
Організація роботодавців	0,17%
Правозахісна	0,13%
Громадська діяльність	0,10%
Науково-технічне товариство	0,10%
Волонтерська	0,07%
Національних та дружніх зв'язків, Освітня або культурно-виховна	0,07%
Реалізація соціально-економічних програм краю	0,07%
Розвиток місцевої громади	0,07%
Соціальна	0,07%
Спортивна	0,07%
вирощування садових та городніх культур	0,03%
гаражне товариство	0,03%
Допомога ветеранам АТО	0,03%
Забезпечення соціальної справедливості	0,03%
Загальна	0,03%
Задоволення потреб членів територіальної громади	0,03%
Зміцнення сім'ї	0,03%
Кінологічна	0,03%
Культурно-духовна	0,03%
Місцева	0,03%
Національно-культурна	0,03%
об'єднання ветеранів та інвалідів	0,03%
Об'єднання виноградарів	0,03%
Об'єднання власників великої рогатої худоби	0,03%
Об'єднання любителів тварин	0,03%

Спрямованість діяльності ГО за реєстром	%
Об'єднання мисливців та рибалок	0,03%
Об'єднання охорони пам'ятників історії та культури, освітня або культурно виховна	0,03%
Об'єднання рибалок	0,03%
Об'єднання учасників ліквідації аварії на ЧАЕС	0,03%
Освітня або культурно-виховна, Фізкультурно-спортивна	0,03%
Пенсіонери	0,03%
Правозахисна, Професійна	0,03%
Правозахисна, Фізкультурно-спортивна	0,03%
Проведення газопроводу до житла	0,03%
Просвітницька діяльність	0,03%
Релігійна	0,03%
розвито та благоустрій с. Одарівка, с. Григорівське та смт Комишуваха Оріхівського району Запорізької області	0,03%
Розвиток аграрного сектору економіки	0,03%
Розвиток бджільництва	0,03%
Розвиток культури	0,03%
розвиток сіл, що знаходяться на території сільської ради	0,03%
розвиток та покращення життя населення Мирненської сільської ради	0,03%
самоорганізації та розвитку особистості	0,03%
соціальний та економічний розвиток села	0,03%
соціально-економічних розвиток	0,03%
Спортивно-розважальна	0,03%
сприяння активному розвитку любительського мисливського і рибальського спорту	0,03%
Сприяння мешканцям селища в вирішенні суспільних задач з питань будівництва центральної газової магістралі по вулицях селища та газовідводів	0,03%
Сприяння проведенню аграрної реформи в районі	0,03%
спрямовання проведенню аграрної реформи	0,03%
Створення умов для організації та розвитку садівництва	0,03%
Разом	**100,00%**

Додаток Г

ФРАГМЕНТИ КОДУ МОВИ R ДЛЯ ПОБУДОВИ ХМАРИ СЛІВ (АНГЛОМОВНИХ)

```
# Встановлення плагінів
install.packages("tm") # для процедури обробки тексту
install.packages("SnowballC") # для обробки символів
install.packages("wordcloud") # генератор хмари слів
install.packages("RColorBrewer") # палітра кольорів

# Завантаження в систему
library("tm")
library("SnowballC")
library("wordcloud")
library("RColorBrewer")

# Завантаження масиву назв громадських об'єднань
dirpath <- "ngo"
names <- Corpus(DirSource(dirpath),
            readerControl = list(reader = readPlain,
            language = "en",
            load = T))

# Обробка та чистка слів
names <- tm_map(articles, stripWhitespace)
names <- tm_map(articles, tolower)
names <- tm_map(articles, removeNumbers)
names <- tm_map(articles, removePunctuation)
names <- tm_map(articles, removeWords,
c(stopwords("english"),
           "ukrainian", "ukraine", "zaporozhye",
           "zaporizhzhia", "zaporizhzhya", "zaporizhia",
           "region", "zaporozhe", "zaporizhya"))

# Побудова хмари слів
wordcloud(names, random.order=F, max.words=100,
            colors=brewer.pal(6,"Oranges"))
```